

**LİYAKAT TEMELLİ BÜROKRASİ: KORE KAMU SINAVLARI (GWAGEO)
(958-1894)**

**THE MERIT-BASED BUREAUCRACY:
THE CIVIL SERVICE EXAMINATION (GWAGEO) IN KOREA (958-1894)**

Murat KAÇER¹

Öz

Günümüzde devlet dâhil modern örgütlerin en belirgin yönü her türlü istihdamın liyakat ve ehliyet ekseninde olmasıdır. Geleneksel toplumlarda ise irsiyet ve statü ekseninde hükümdarlar, kendi akrabaları, yakın arkadaşları ve kendine yakın tebaası arasından istediği kişileri görevlendirmiş, bu kişileri istediği zaman da görevden uzaklaştırmıştır. Çin’de 6. yüzyıldan itibaren uygulanan bürokrasi sınavları ise bu gelenekte önemli bir istisnadır. Kore’de Çin’deki sınav sisteminin etkisiyle 958 yılında Koryo Hanedanlığı döneminde uygulanan ve 1894 yılında kaldırılmasına kadar 936 yıl devam eden Gwageo sınav sistemi de bu istisnai geleneğin bir parçası ve liyakat eksenli bürokrasi modelinin ilk ve erken dönem örneklerinden birisidir. Bu çalışmada Kore’de uygulanan ve Gwageo denilen bürokrasi sınavları ele alınmıştır. Türkiye’de, incelenen literatür ekseninde, bu sınav sistemini inceleyen herhangi bir çalışmanın bulunmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın bu yönüyle özelde Kore, genel olarak Doğu Asya alanındaki çalışmalara bir katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kore, Çin, Doğu Asya, Bürokrasi, Sınav, Liyakat, Gwageo.*

Abstract

Today, the most prominent aspect of modern organizations, including the state, is that all kinds of employment are based on merit and competence. However, in the traditional societies, the rulers appointed the people they wanted among their relatives, close friends, and slaves. The bureaucracy examination system that implemented in the 6th century in China is an important exception in this tradition. The Gwageo examination system, which was conducted in Korea during the Koryo Dynasty in 958 and lasted for 936 years until its abolition in 1894 under the influence of the examination system in China, is also a part of this exceptional tradition and the one of the first and early examples of merit-based bureaucracy. This study examines the bureaucracy exams in Korea called Gwageo. In Turkey, a study on this system by itself, is absent, considering the literature reviewed. In this way, this work aims to provide a contribution to East Asian, especially Korean, studies.

Keywords: *Korea, China, East Asia, Bureaucracy, Examination, Merit, Gwageo.*

¹ Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, muratkacer@hotmail.com

1. GİRİŞ

Tarih boyunca devletler kendi bünyesinde istihdam edeceği görevlilerin nasıl seçileceğiyle ilgili farklı yol ve yöntemler izlemiştir. Günümüzde devlet dâhil tüm modern örgütlerde her çeşit personel alımında bireylerin liyakat ve ehliyeti dikkate alınmaktadır. Geleneksel toplumlarda ise irsiyet ve statü ekseninde kral, kendi akrabaları, yakın arkadaşları ve kendine yakın tebaası arasından istediği kişileri seçip göreve getirmekte ve istediği zamanda koşulsuz ve gerekçesiz görevden alabilmekteydi. Bu durum dönemin şartlarında normal karşılanmıştır; çünkü statü, soy dayanışması, aile bağları herkes tarafından meşru görülmüştür (Seth, 2016, s. 105; Palais, 1991, s. 44).

Bununla birlikte Çin Sui Hanedanlığı zamanında başlayan ve kısa kesintiler olmasına rağmen 1905 yılına kadar 1300 yıldan fazla sürdürülen ve idari ve askeri kademelere yeteneklerine göre memurların alınmasını sağlayan bürokrasi sınavları, bu gelenekte önemli bir istisna oluşturmaktadır. Kore’de de Çin’deki sınav sisteminin etkisiyle 958 yılında Koryo Hanedanlığı döneminde Kral Gwangjong tarafından Çin’deki uygulamadan yaklaşık dört yüz yıl sonra uygulanan ve 1894 yılında kaldırılmasına kadar 936 yıl devam eden Gwageo sınav sistemi de bu istisnai geleneğin bir parçasıdır (Lee, S. M., 2004, s. 221).

Bu çalışmada hem kültürel bir alışveriş örneği hem de liyakat esasına dayalı memur alımının erken dönem örneklerinden olan Kore bürokrasi sınavları (*gwageo*) ele alınacaktır. Çalışmanın amacı, Kore’de 10. yüzyıldan itibaren başlayan kamu hizmetlerine sınav yoluyla memur alımlarının, modernleşmeyle birlikte yaygınlık kazanan liyakat temelli bürokrasinin erken ve önemli bir örneği olduğunu ortaya koymaktır. Türkiye’de, incelenen literatür ışığında, bu sınav sistemini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.² Bu çalışmanın bu yönüyle özelle Kore, genel olarak Doğu Asya çalışmaları alanına bir katkı sağlaması hedeflenmektedir.

2. KORE’İN TARİHÇESİ

Günümüzde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) ve Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) olmak üzere iki ayrı ve birbirine düşman devlet olan Kore’nin oldukça eski ve zengin bir tarihi vardır. Gutenberg’den yaklaşık 200 yıl önce ilk hareketli metal matbaayı kullanan Kore, Çin ve Japonya ile güçlü bir kültürel alışveriş içinde olmuş; böylece zengin bir Doğu Asya medeniyetinin oluşmasında önemli rol oynamıştır.

Kore yarımadasına ilk göçler iki bin ile on bin yıl önceki dönemler arasında gerçekleşmiştir. Bu tek bir göç dalgası halinde değil, benzer kültür ve dili paylaşan insanların tedrici olarak Yalu Nehri’nin kuzey ve güneyindeki bölgelere yerleşmesiyle gerçekleşmiştir. Çin ve Japonya’ya komşu olan bu Doğu Asya yarımadası, özellikle Çin ile önemli bir kültürel etkileşim içinde olmuştur. Çin karakterleri, Budizm ve Konfüçyüsçülük Çin’in Kore’ye en temel kültürel katkıları arasındadır. Kore, Çin kültüründen ciddi anlamda etkilendiği gibi, bunların

---

² Bu çalışma esnasında kitapyardu, idefix, nadirkitap gibi kitap alışveriş siteleri, Milli Kütüphane, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi online kataloglarının incelenmesi suretiyle yapılan literatür taramasında, Kore Savaşı ve Doğu Asya’da önemli bir ekonomi Güney Kore ile ilgili çeşitli telif kitap çalışmaları bulunmasına rağmen Kore tarihini bütüncül olarak işleyen kapsamlı telif kitap çalışmalarına rastlanılmamıştır. Türkçe’de bulunan *Doğu Asya Tarihi: Çin Japonya Kore* isimli kitap M. Murtaza Özeren tarafından çevirisi yapılan tercüme bir kitaptır, zaten Kore’yi başlı başına da ele almamaktadır. Yine *Kore Tarihi ve Kültürü* adlı kitap da Ali Rıza Balaman tarafından çevrilmiştir. *Kore Toplum, Kültürü, Siyaseti* adlı kitap, telif çalışması olmakla birlikte Kore’yi daha çok genel kültür düzeyinde ele alan rehber niteliğinde bir kitaptır. Binbaşı İbrahim Orga tarafından 1958 yılında yazılan *Kore* isimli kitap temelde Kore harbiyle ilgili olmasına rağmen giriş bölümünde birkaç sayfada Kore tarihine değinmektedir. Bunun dışında Kore Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçiliği tarafından *Kore Gerçeği, Kore Tarihi* isimlerini taşıyan çeşitli çeviri kitaplar da yayımlanmıştır.

Japonya'ya taşınmasında da aracı rolü oynamıştır (Peterson, 2009, s. 1).

Diğer Doğu Asya uygarlıkları gibi Kore'nin de uzun bir hanedanlıklar tarihi vardır; fakat hanedan sayısının görece az olduğu ve Kore'nin belirli hanedanlarca uzun süre yönetildiğini, bu yönüyle dikkat çekici bir sürekliliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. 7. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Kore'de sadece üç hanedanlık hüküm sürmüştür (Seth, 2015, s. 6).

Kore yarımadasında ortaya çıkan hanedanlıklar, Gojoseon, Koguryo, Paekche, Silla, Goryeo (Koryo), Joseon (Yi) Hanedanlığı olarak sıralanabilir.

Gojoseon Hanedanlığı, Budist bir keşiş olan Iryeon'un 13. yüzyılda yazdığı Samguk Yusa (Üç Krallığın Hatırası) adlı Kore tarihi hakkındaki ilk ve en önemli eserde bu hanedanlığın M.Ö 2333 yılında Dangun tarafından kurulduğu belirtilmektedir (Seth, 2015, s. 16). Hanedanlığın kuruluşu aynı zamanda Kore mitolojisinde de önemli bir yer tutmaktadır.³ Bununla birlikte Hanedanlığın kökeni ve doğasıyla alakalı hemen her şeyin belirsiz olduğunu söylemek gerekir. Hanedanlığın bir devlet yapısı göstermediği, daha çok bir kabile federasyonu olduğu da ihtimal dâhilindedir (Seth, 2015, s. 17). Bu hanedanlık M.Ö 108 yılına kadar hüküm sürmüş ve bu tarihte Çin'in Han Hanedanlığı tarafından fethedilmiştir.

Gojoseon Hanedanlığından sonra Kore yarımadasında eş zamanlı ve birbirleriyle sürekli mücadele içinde olan üç farklı hanedanlık var olmuştur. M.Ö 57- M.S 668 yılları arasındaki bu dönem, Üç Krallık Dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu üç hanedanlık Goguryeo (Koguryo), Paekche ve Silla'dır. Bununla birlikte her ne kadar "üç krallık" denilse de aynı dönemde Kaya, Tongye (Dongye), Okcho (Okjeo), Puyö (Buyeo) gibi gösterişsiz ve küçük devletlerin de olduğunu söylemek gerekir. Fakat bu devletler, kendilerini merkezi bir siyasi birime dönüştürmeyi başaramamış ve sonuçta komşuları olan diğer üç büyük hanedanlıklar tarafından hâkimiyet altına alınmıştır (Seth, 2015, s. 29).

Goguryeo (Koguryo) M.Ö 37 yılında Mançurya kabilelerinin bir devlete dönüşmesinin sonucu olarak kurulmuş, merkezileşmesi ve kralın otoritesinin pekişmesi ise 2. yüzyılda olmuştur. Kendi içinde istikrar sağlayan Koguryo, Çin ile mücadeleye girişmiştir. Koguryo, Çinli Sui Hanedanlığı ile 612 yılında yaptığı Salsu Nehri Muharebesi'nde açtığı su barajlarıyla birçok Çinli askerin boğulmasına yol açmış ve nihayetinde büyük bir zafer kazanmıştır. Bu dönemde devlet adına bir Budist tapınağı ve Konfüçyüs akademisi kurulmuştur. Budizm, hanedanlığı birleştiren manevi bir araç işlevi görürken, akademi de hanedanlığa sadık bir memur sınıfının yetişmesine katkı sağlamıştır. Bu hanedanlık 668 yılında yıkılmıştır (Peterson, 2009, s. 14-15, Kim, J., 2012, s. 32-34).

Paekche Hanedanlığı M.Ö 18'de Kore yarımadasının güneybatısında kurulmuştur. Paekche, 346-375 döneminde üç krallığın en güçlüsü haline gelmiştir. Bunda, Kore'nin en yoğun nüfuslu ve tarımsal açıdan en zengin bölümünü işgal etmesi de rol oynamıştır. Sahip olduğu stratejik coğrafya, aynı zamanda Paekche'nin gelişmiş nakliye teknolojisiyle uluslararası tanınmış bir ticaret ülkesine dönüşmesini de sağlamıştır. 384 yılında Budist bir devlet haline gelen ve Budizm'in Japonya'ya yayılmasında önemli rol oynayan Paekche, Koguryo ve Silla

³ Efsaneye göre tanrı Hwanin, isteği üzerine Hwanung adındaki oğlunu yeryüzüne indirdi. Bugünkü Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang'ın yakınlığında yaşamaya başlayan Hwanung'a, kendisinden insana dönüşmek istediklerini söyleyen bir kaplan ve ayı geldi. Hwanung, kaplan ve ayıdan 100 gün boyunca güneşten uzak durmaları, bir demet pelin otu ve 20 diş sarımsak yemelerini istedi. Bu koşullara dayanamayan kaplan pes ederken, ayı 21 gün sonra bir kadına dönüştü. Ungnyo adındaki bu kadın Hwanung ile evlenmiş ve bu evlilikten Gojoseon Hanedanlığını kuracak olan Dangun doğmuştur (Cartwright, 2016).

Hanedanlıklarıyla sürekli savaş halinde olmuş, Koguryo ile sonradan barışmakla birlikte Silla ile mücadeleleri devam etmiş ve nihayetinde 660 yılında yıkılmıştır (Peterson, 2009, s. 17-18, Kim, J., 2012 38-40).

Silla Hanedanlığı ise M.Ö 57'de Kore yarımadasının güney ve orta kısımlarında kurulmuştur. Goguryeo ve Paekche ile karşılaştırıldığında daha geç kurulmuş ve gelişmiştir. Aynı şekilde coğrafi izolasyon sebebiyle diğer hanedanlıklara göre Çin kültüründen daha az ve geç etkilenmiştir. Örneğin Paekche dördüncü yüzyılda Budist bir devlet haline gelirken, Budizm Silla Hanedanlığına beşinci yüzyılda ulaşmış, altıncı yüzyılda resmi olarak tanınmıştır. Bu hanedanlık 995 yılında yıkılmıştır (Peterson, 2009, s. 22; Kim, J., 2012 43-45).

Üç Krallık döneminde başta Budizm, Konfüçyüsçülük ve Hanca denilen Çin karakterleri olmak üzere Çin kültürü Kore yarımadasına tedrici olarak yayılmıştır (Peterson, 2009, s. 12-13). Yine bu dönem kadın-erkek rolleri açısından ilginçtir. Silla Hanedanlığı döneminde üç kadın, kraliçe olarak hanedanlığı yönetmiştir. Bu kraliçeler Jindeok (? – 654), Seondeok (632–647) ve Jinseong'dur (865–897) (Grayson, 1976, s. 31).

Koryo (Goryeo) Hanedanlığı 918'de Kuzey Kore'de bölgesel olarak güçlü olup, ticaretle uğraşan, denizci bir aileden gelen Wang Kon tarafından yönetilen bir isyan neticesinde kurulmuştur (Holcombe, 2016, s. 175). Batı dünyasının kullandığı "Korea" kelimesi de aslında bu hanedanlığın isminden gelir⁴ (Peterson, 2009, s. 32). Koryo hanedanlığı Kore tarihi için olduğu kadar medeniyetler tarihi için oldukça önemli bir yer tutar. Hem seramik alanındaki çalışmaları hem de dünyanın ilk hareketli metal matbaasını kullanmaları Koryo döneminin *Kore Aydınlanması* olarak nitelendirilmesine yol açmıştır (Kim, K. P., 2003). Bu çalışmanın konusu olan Gwageo denilen bürokrasi sınavları da Koryo döneminde 958 yılında uygulanmıştır. Koryo hanedanlığı 1392 yılında yıkılmıştır (Peterson, 2009, s. 71)

Joseon⁵ Hanedanlığı 1392 yılında Yi Songgye tarafından kurulmuştur (Peterson, 2009, s. 77). Bu nedenle Yi Hanedanlığı da denilmektedir. Joseon Hanedanlığının erken dönemleri birçok açıdan önemlidir. Her şeyden önce orta sınıftan gelen bilge memurlar/görevliler (sinheung sadaebu) yeni yönetici sınıf haline gelmiştir. İkincisi güçlü ve merkezileşmiş bir bürokratik sistem siyasal organizasyon modeli olmuştur. Ayrıca diğer sosyo-ekonomik gelişmelerin yanı sıra neo-konfüçyüsçülük, yönetici sınıf tarafından yeni ideoloji olarak kabul edilmiştir (Yi, Tae-Jin, 2004, s. 201). Konfüçyüsçülüğün güçlenmesinin etkisiyle bu hanedanlık için "Konfüçyüsçüleşmiş bir Kore" (a confucianized Korea) denilmiştir (Nahm, 1993, s. 94). Konfüçyüsçülük aileyi, toplumu ve sosyo-politik ilişkileri çok temelden etkilemiştir (Seth, 2015, s. 167). Yine bu hanedanlık döneminde yüzyıllarca kullanılan Çin yazı sisteminin yerine halkın okuryazarlığını artırmak için Kral Sejong'un talimatıyla bilim adamları tarafından 1443 yılının sonlarında Hangeul (Hangeul) adında Kore'ye özgü bir alfabe geliştirilmiştir (Peterson, 2009, s. 86-87). 20. yüzyıla gelindiğinde özelde Joseon hanedanlığı genel olarak Kore yarımadası için çok farklı bir dönemin başlangıcı olmuştur. Donghak Köylü İsyenlarıyla zayıflayan Hanedanlık 1897 yılında Kore İmparatorluğuna dönüşmüş, 1905 yılında bu imparatorluk Japonya'nın himayesine girmiştir (Kim, J., 2012, s. 295). 1910 yılında imzalanan Japonya-Kore Antlaşmasıyla Japonya, Kore'yi kendi topraklarına katmış ve 1945 yılına kadar Kore yarımadası Japon sömürgesi olmuştur (Peterson, 2009, s. 141-142; Buzo, 2004, s. 14; Duncan, 2000).

Japonya'nın II. Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle çıkmasının ardından Kore, 1945 yılında ikiye bölünmüştür. Kuzey kesiminde Sovyetler Birliği, güney kesiminde ise Amerika Birleşik Devletleri'nin kontrol ettiği iki ayrı

⁴ Bazı yabancı dillerde Kore kelimesi: Corée (Fransızca), Coréia (Portekizce), Corea (İspanyolca ve İtalyanca), Korea (İngilizce, Almanca), Koreya (Rusça), Koreańska (Lehçe), Koreai (Macarca), Kūriyā (Arapça).

⁵ Korece isimlerinin Romanizasyonu farklı olabilmektedir. Kurucusu Yi Songgye dolayısıyla Yi Hanedanlığı da denilen Joseon için farklı kullanımlar: Choseon, Choson, Chosŏn (Kim & Park, 2010: 444).

bölge ortaya çıkmıştır. Yarımada tek bir devletin varlığı mümkün olmayınca 1948 yılına kadar oldukça belirsiz ve güç bir durum meydana gelmiştir. Daha sonra 1948 yılının Ağustos ve Eylül aylarında Sovyetlerin kontrolündeki kuzey kesimde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore), güneyde ise Kıta Avrupa'sının ve ABD'nin yardımıyla Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) kurulmuştur (Kim, J., 2012, s. 367).

25 Haziran 1950 tarihinde Sovyetler Birliği'nden gerekli icazet ve desteği alan Kuzey Kore, Güney Kore'ye savaş açmıştır. Bu savaş üç yıl sürmüştür, her iki taraftan da ciddi anlamda can ve mal kaybı yaşanmıştır⁶. Bununla birlikte bu savaşın kazanımı da olmamıştır. 27 Temmuz 1953 yılında ateşkes imzalanmış olup, herhangi bir barış antlaşması imzalanmadığı için her iki ülkede teknik olarak savaş halindedir⁷ (Kim, J., 2012, s. 419).

3. BÜROKRASİ TEORİSİ

Bürokrasi, Fransızca bir terimdir. Terim, ilk defa 1745'te Fransız fizyokrat iktisatçı Vincent de Gournay tarafından kullanılmıştır. İki bileşeninden biri olan "büro" kelimesinin Latince aslı "burrus"tur ve koyu bir renk ifade etmektedir. Daha önce idari ve kamusal işler yapan memurların oturduğu masalar bir çuha ile kaplanmıştı, büro kelimesi de bu masalara izafe edilmiştir. İkinci bileşen olan "krasi" (cratie) Yunanca'dır ve iktidar güç anlamına gelir. Bu iki kelimenin birleşimi olan bürokrasi de "büroların hâkimiyeti", "büroların egemenliği" gibi anlamlara gelmektedir (Abadan, 1959: 8).

Bürokrasinin kuramsal olarak geliştirilmesi ve anlaşılmasında Max Weber'in büyük katkıları olmuştur. Weber'in çalışmaları genel olarak idari örgütlenmelerin analizi ve meşru otoritenin nasıl oluşup işlediğiyle ilgilidir. Bu açıdan Weber için bürokrasi bir örgütlenme şekli veya tercihidir. Otorite biçimleri ve bu otoritenin var olmasını sağlayan dinamikler aynı zamanda bürokrasinin niteliğini de belirlemektedir. Dolayısıyla iktidar biçiminin değişmesi halinde bürokratik yapı ve işleyiş de bu bağlamda farklılaşmaktadır. Weber, yasal-ussal, geleneksel ve karizmatik otorite olmak üzere üç ayrı otorite tipolojisi geliştirmiştir. Çalışmanın kapsamı düşünülerek bu bölümde liyakat temelli bürokrasinin yasal-ussal otorite ile geleneksel otorite arasında farklılaşmasına değinilecek, böylece liyakat temelli bürokrasi kavramına açıklık getirilecektir.

Öncelikle hem otorite boyutu hem de liyakat boyutu yönüyle yasal-ussal bürokrasi ve geleneksel bürokrasi birbirinden farklılaşmaktadır. Yasal-ussal bürokrasi modelinde otoritenin boyutuna bakıldığında; örgütlenmenin, açıkça tanımlanmış hiyerarşik bir düzen içinde gerçekleştiği, bürokratik yapı (bütün) içinde yer alan her dairenin (parça) normatif olarak açıkça tanımlı bir yetki ve görev alanı bulunduğu görülmektedir. Buna karşın, geleneksel bürokraside otorite, kurallara değil; belli bir geleneğe uygun olarak otorite makamına gelen "kişilere" uyulması biçiminde gerçekleşmektedir. Bu hiyerarşi içinde yer alan görevliler de şahsi hizmetçilerdir (Weber, 2013: 72).

⁶ 1950 yılında başlayan Kore Savaşı'na Türkiye de, asker gönderme kararı alan ABD'den sonraki ikinci devlettir. TBMM'nin izni olmadan asker gönderme kararı, Türkiye'nin Batı dünyasıyla yaklaşması ve NATO üyeliği için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Toplamda yirmi binden fazla asker gönderen Türkiye'nin zayıfatı 721 şehit, 2147 yaralı, 234 savaş esiri ve 175 de muhabere kayıbdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Ed) Tuğtan, M. A. (2013). Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

⁷ Bu iki ülke arasındaki gerilim 2017 yılının sonlarında Güney Kore'de düzenlenen Kış Olimpiyatları'na Kuzey Kore'nin de katılmasıyla yumuşamaya başlamıştır. Ayrıca iki ülke liderlerinin 2018 Nisan ayında bir görüşme yapması beklenmektedir.

Liyakat boyutu yönüyle de yasal-ussal bürokrasi ile geleneksel bürokrasi arasında farklar bulunmaktadır. Liyakat terim itibariyle, kamu hizmetlerine giriş ve yükseltmelerde ehliyet ve başarının esas alınmasıdır (Eryılmaz, 2008: 191). Geleneksel bürokraside işe adam alma, terfi ve atamalarda ailevi köken ve amirin kişisel tercihleri önemli rol oynamakta, işlerin gerektirdiği teknik liyakat ve yeterlilik aranmamaktadır. Memurlar otoritenin akrabaları ve kendine yakın tebaası arasında seçilmektedir (Heper, 1973: 72). Yasal-ussal bürokraside ise adaylar belli bir liyakat ve nitelik ölçüsüne göre seçilmektedir. Memurların görevleri aynı zamanda bir “kariyer basamağını” da ortaya çıkarmakta, çalışma süresi ve/ya başarı ölçüsüne göre oluşturulan bir “yükselme” sistemi işletilmektedir (Weber, 2013: 60-61).

4. ÇİN BÜROKRASİ SINAVLARI

Çin bürokrasi sınavları, aile veya politik bağ ve referanslardan ziyade yeteneğe dayalı olarak yapılan, ahlak, edebiyat ve felsefe gibi farklı disiplinlerden soruların sorulduğu, başarılı olanların idari ve askeri memur olarak imparatorluk bünyesinde istihdam edildiği sınavlardır. Bürokrasi sınavları, kökenleri Han Hanedanlığına (206 [M.Ö]-220 [M.S]) kadar uzansa da imparatorluk destekli olarak Sui Hanedanlığı (581-618) döneminde 608 yılında yapılmaya başlanmış ve 1905 yılında modernleşmenin önünde bir engel olduğu düşüncesiyle sistem lağvedilmiştir (Kaçer, 2017).

Sınavlarla şekillenen Çin bürokratik yapısı “bilgin bürokratlar-bilge memuriyet (scholar-officialdom/ scholar officials) olarak adlandırılmıştır. Bu durum, bir anlamda Platon’un “filozofların kral ya da kralların filozof olması” gerektiği yönündeki politik felsefesinin “bürokratik” düzeyde gerçekleşmesidir denilebilir.

Dünya üzerinde rekabete dayanan yazılı sınavların ilk örneğini oluşturan bu sınav sistemi gündelik pratiklerden bireylerin tutum ve davranışlarına kadar çok farklı yönden tüm toplumu etkilemiştir. Birey, öncesinde bu sınavlara girecek bir adayken, ileriki dönemlerde memur, öğretmen veya çocuklarını sınavlara hazırlayan bir baba olarak devamlı olarak bu sürecin içinde olmaya devam etmiştir. Ayrıca bu sınavlar basit bir merkezi sınav olmaktan ziyade Çin siyasi sisteminin temel dinamiklerinden birisi olmuştur. Bürokrasi sınavları, devlet kademelerinde meritokratik bir geleneğin oluşmasına katkıda bulunmuş, aristokrasinin gücünü ve etkisini sınırlamış, aydın sınıfının devleti özümsemesini ve desteklemesini sağlamıştır. Ayrıca sınavlarda adayların Konfüçyüsçülük metinlerinden sorumlu olması “toplumun konfüçyüsçüleşmesini” (confucianization of society) de beraberinde getirmiştir (Kaçer, 2017).

5. GWAGEO: KORE’DE BÜROKRASİ SINAVLARI

5.1. Kore’de Sosyal Yapı ve Sosyal Sınıflar

Kore tarihinde toplumsal yapı ve sosyal sınıflar bu çalışma açısından önemlidir. Çünkü Koryo döneminde uygulanan sınav sisteminden önce devlet kademelerine atamalarda toplumsal yapı önemli rol oynamıştır. Aynı şekilde sınav sistemine geçildikten sonra da sınıfsal yapının belirleyiciliği kısmen de olsa devam etmiştir.

Koryo hanedanlığından önceki Goguryeo (Koguryo), Paekche ve Silla’dan oluşan “üç krallık” döneminde toplumsal yapı incelendiğinde, bu devletlerde sosyal yapının birbirine benzemekle birlikte bazı farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Bu dönemde "kemik sınıfı sistemi/bone-rank system" denilen aristokratik bir kıdem ayırımı vardır (bkz Tablo 1). Bu sisteme göre toplum, özellikle de aristokrasi sınıfı kalıtsal olarak kraliyet ailesine yakınlıklarına göre sınıflandırılmış, bu sınıflandırmaya göre de devlet kademesinde yetki ve görev sahibi olabilmışlerdir. Sınıflandırmanın irsi olduğunu, herhangi bir mobilizasyonun bu nedenle mümkün olmadığı belirtilmelidir. Ayrıca sınıflandırmanın sadece devlet kademesindeki görev ve yetkiyi değil; giyim, yiyecek ve yaşam alanlarının bile bu

eksende şekillendiğini söylemek gerekir. Koguryo hanedanlığında on iki sınıflandırma söz konusudur. Bunlar 1. taedaero 2. t'aedaehyong, 3. ulchol 4. t'aedasaja 5. choulidudaehyong 6. taesaja 7. taehyong 8. suwisaja 9. sosaja 10. sohyong 11. chehyong 12. Sonin'dir. Bu sınıflandırmada önem sırası birden başlayıp devam eder, burada en üstte "taedaero" bulunmaktadır (Lee, Ki-baik, 2007, s. 51; Han, 1970, s. 55-58).

Paekche hanedanlığında kemik sınıfı sistemi 3 dizi ve 16 sınıf şeklindedir. Diziler pembe, kırmızı ve mavi cüppeliler olarak adlandırılır. 1. sınıf ile 6. sınıf arasında olan pembe cüppeliler, 7. sınıf ile 11. sınıf arasında olanlar kırmızı cüppeliler ve 12. sınıf ile 16. sınıf arasında olan ise mavi cüppeliler olarak bölümlendirilir. 16 sınıf ise 1. chwap'yong 2. talsol 3. unsol 4. toksol 5. hansol 6. nasol 7. changdok 8. sidok 9. kodok 10. kyedok 11. taedok 12. mundok 13. mudok 14. chwagun 15. chinmu 16. Kugu'dur (Lee, Ki-baik, 2007, s. 51; Han, 1970, s. 55-58).

Silla hanedanlığında *Kolp'um* denilen daha organize ve kompleks bir kemik sınıf sistemi söz konusudur. *Kolp'um* sistemi 5 dizi ve 17 sınıftan oluşmaktadır. Diziler pembe, kırmızı, mavi ve sarı cüppeliler olarak kategorize edilmiştir. Bu dizilerin olduğu 17 sınıf ise 1. ibolch'an 2. ich'okch'an 3. chapch'an 4. p'ajinch'an 5. taeach'an 6. ach'an 7. ilgilch'an 8. sach'an 9. kuppolch'an 10. taenama 11. nama 12. taesa 13. saji 14. kilsa 15. tao 16. soo 17. Chowi'dir (Lee, Ki-baik, 2007, s. 51). Bu sınıflarda 1. Sınıf Kutsal Kemik (Sacred bone/ *seonggol*) olarak adlandırılmakta ve aynı zamanda cinsiyete bakılmaksızın tahta geçme hakkına da sahip olmaktadır. 1. sınıf ile 5. sınıf arasında kalanlar Pembe Cüppeliler (Gerçek Kemik Sınıfı/*Jingol/Chingol*); 6. sınıf ile 9. sınıf arasındaki üst sınıf Kırmızı Cüppeliler (*Yuktup'um*), 10. sınıf ile 11. sınıf arasındaki Mavi Cüppeliler (*Odup'um*); 12. sınıf ile 17. sınıf arasında kalanlar ise Sarı Cüppeliler (*Sadup'um*) olarak sınıflandırılmıştır. (Kim, C. S. 1971, s. 47; Lee, S. M., 2004, s. 223-224; Han, 1970, s. 55-58; Lee, Ki-dong, 1980).

Tablo 1. Üç Hanedanlık Döneminde Kemik Sınıf Sistemi (Bone-rank System)

Sınıf	Goryeo (Koryo)	Paekche		Silla	
	İsim	Dizi	İsim	Dizi	İsim
1	Taedaero	Pembe Cüppeliler	chwap'yong	Jingol	ibolch'an
2	t'aedaehyong		talsol		ich'okch'an
3	ulchol		unsol		chapch'an
4	t'aedasaja		toksol		p'ajinch'an
5	choulidudaehyong		hansol		taeach'an
6	taesaja		nasol		ach'an
7	taehyong	Kırmızı Cüppeliler	changdok	Yuktup'um	ilgilch'an
8	suwisaja		sidok		sach'an
9	sosaja		kodok		kuppolch'an
10	sohyong		kyedok		taenama
11	chehyong		taedok		nama
12	Sonin	Mavi Cüppeliler	mundok	Sadup'um	Taesa
13			mudok		Saji
14			chwagun		Kilsa
15			chinmu		taeo
16			Kugu		Soo
17					Chowi

Koryo ve Joseon hanedanlığı döneminde toplumsal yapı önceki dönemlere göre biraz daha farklılaşmıştır. Koryo hanedanlığının son dönemlerinde ve Joseon Hanedanlığı boyunca toplumda dört temel sınıf vardır: yangban sınıfı, chungin (*jungin*/ara sınıf), sangmin (commoners/sıradan halk kitleleri) ve *ch'önmin* (alt tabaka). *Yangban* kelime anlamı itibarıyla "iki sınıf" anlamına gelir ve sivil ve askeri görevleri yerine getiren kişilerin bulunduğu sınıf için kullanılmıştır. Statü ve prestijlerin tevarüs ettiği *Yangban* sınıfı, toprak ve refahın sağladığı eğitim,

akademik dereceler ve kamu görevleri gibi fırsatlara sahip olarak toplumsal tabakanın en üstünde yer almıştır. *Yangban* sınıfı idari zaman çizelgelerinin hazırlanması, yollar ve sulama projelerinin yapılması, mimarlar, mühendisler ve öğretmenler tarafından yürütülen kamusal hizmetlerin gözetilmesi gibi birçok siyasi, idari ve ekonomik faaliyetlerde önemli rol oynamıştır. Özellikle Joseon hanedanlığının “merkezileşmiş yangban bürokrasisi” olarak tanımlanması (Yi, Su-gon, 1986, s. 101) Yangban sınıfının sivil ve askeri alandaki hâkimiyetini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Aynı zamanda bu sınıf Joseon hanedanlığı döneminde Konfüçyüsçülük ve neo-konfüçyüsçülük düşüncesini de tekelinde tutmuştur.

Chungin (*jungin/ara sınıf*), hiyerarşik olarak yangban sınıfından sonra gelir. Bu sınıfa mensup kişiler doktorlar, mütercimler, hukuk adamları, astronomlar, muhasebeciler gibi günümüz beyaz yakalı çalışanlarına denk gelmektedir. *Sangmin sınıfı* (*yangin/yangmin*) toplumun çoğunluğunu oluşturan sıradan özgür halk kitlelerini ifade etmektedir. Bu sınıfa mensup kişiler herhangi bir ayrıcalığı olmayan ve vergilemenin yükünü çeken insanlardan oluşmaktadır. Küçük toprak parçalarına sahip köylüler bu kesimin çoğunluğunu oluşturur. Bu sınıf mensuplarının bir kısmı da ticaret ve sanatla uğraşır. *Ch’önmin sınıfı* ise toplumun en alt tabakasını oluşturmaktadır. Bu sınıf daha çok kölelerden meydana gelmektedir, şamanlar, kasaplar, ayakkabıcılar, hayat kadınları, büyücüler, yangban sınıfının evlilik dışı çocukları da bu gruba dahildir (Palais, 1991, s. 6; Kim, J., 2012, s. 138-141; Ch’oe, 1974, s. 613; Kim, B. W., 1982, s. 48-49; Kim, Yong-mo, 1986, s. 730).

Tablo 2. Koryo-Joseon Dönemi Sosyal Sınıflar

Sınıf	Açıklama
Yangban	Bilge-sınıf (sivil ve askeri görevliler/yönetici sınıf)-Konfüçyüsçülük Bilginleri
Chungin	Ara Sınıf-Beyaz yakalılar (Doktor, Mühendis, Mütercim, Hukukçular, Astronomlar)
Sangmin	Özgür halk kitleleri (köylüler, tüccarlar), asli vergi mükellefleri
ch’önmin (Cheonmin)	Alt tabaka-Köleler, soyluların evlilik dışı çocukları, şamanlar vs.

5.2. Sınavlar

Bir kültürel alışveriş örneği olan Gwageo sınavları, Çin’deki sınav sisteminin bir benzeri olarak 958 yılında Koryo Hanedanlığı döneminde Kore’de uygulanan bürokrasi sınavlarıdır. Bu sınavlar ile yetenek ve ehliyete dayalı olarak ahlak, edebiyat ve felsefe gibi farklı disiplinlerden yapılan sınavlarda başarıyla geçen erkek adaylar idari ve askeri memur olarak imparatorluk bünyesinde görev almıştır.

Bununla birlikte Kore’de devlet kademesine istihdamın tamamının sınav ekseninde olmadığını belirtmek gerekir. *Umsö* denilen "Mahfuz tayin sistemi" ile hanedanlığa hizmeti geçmiş yüksek sınıftaki ailelerin çocukları sınava tabi tutulmadan bir göreve atanması mümkündür. Sınavlardan başka ikinci bir istihdam ise "*chungö*" denilen sistem ile mevcut görevlilerin belli sayıdaki insanı belirli görevlere önermesidir. (Lee, S. M., 2004, s. 222; Lee, Ki-baik, 2007, s. 119; Nahm, 1993, s. 62). Böylece Kore’de devlet kademesinde görev alanların sınav, doğrudan atama ve muvazzafların önermesi olmak üzere üç şekilde seçildiği söylenebilir.

Gwageo denilen sınav sistemi; sivil memuriyet sınavları (*munöwa*), askeri sınavlar (*mugöwa*) ve teknik (karışık) sınavlar (*ch’apöwa/ japöwa*) olmak üzere üç ayrı kategoride yapılmıştır.

5.2.1. Sivil Memuriyet Sınavları (*Mungöwa*)

Gwageo içerisinde sivil hizmet sınavları, diğer sınavlarla karşılaştırıldığında en prestijli olan sınavdır. Bu sınav sistemi, düşük düzeyli sınavlar (*saengjinköwa veya sököwa*) ve yüksek düzeyli sınavlar (*taeköwa*) olmak üzere iki alt bölüme ayrılmıştır (Ch’oe, 1974, s. 613; Seth, 2016, s. 144; Pak, Tong-so, 1986).

Düşük düzeyli sınavlar (saengjinkwa veya sokwa) iki farklı sınav türüdür. Bunlar Klasik Sokwa (saengwonkwa) ve Edebi Sokwa (chinsakwa) adlı sınavlardır. Klasik sınavlar adayın Konfüçyüsçü metinler ile ilgili bilgileri test edilmektedir. Konfüçyüsçülük metinleri Dört Kitap ve Beş Klasik denilen (Four Books and Five Classics) ve çeşitli öğretilerin yer aldığı kitaplardır. Dört Kitap: Analects⁸ (Konfüçyüs'ün Konuşmaları), Mensiyüs'ün Kitabı (Mencius), Büyük Bilgi (Great Learning) ve Orta Yol Doktrini (Doctrine of the Mean)'dir. Beş Klasik ise Dokümanlar Kitabı (Book of Documents), Şiirler (Classic of Poetry), Değişiklikler Kitabı (I Ching/Book of Changes), Ayinler Kitabı (Book of Rites) ve İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları (Spring and Autumn Annals)'dir.⁹

Edebi sınavlar ise şiir (shih), nesir (fu), kaside (övgü metinleri) (sung) ve ts'e denilen kompozisyonlardan oluşmaktadır. Edebi sınavlarda daha çok adayların düzyazı ve şiir türlerindeki yeteneklerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Klasik sınavları geçenler *saengwon*, edebi sınavları geçen adaylar ise *chinsa* derecesi almıştır (Ch'oe, 1974, s. 614; Lee, Ki-baik, 2007, s. 180).

Yüksek düzeyli sınavlar (taekwa), hem nitelik hem de nicelik olarak diğer sınavlardan farklılaşır. Çünkü sınava giren aday sayısı daha az tutulduğu gibi, yapılan sınavlar da hem zor hem de kademeli ve çeşitlidir. Yüksek düzeyli sınavlarda, adaylar sınavları geçmek için üç aşamayı tamamlamak zorundaydı. Bu aşamalara *ch'osi*, *poksi* ve *chonsi* denilmektedir. *Ch'osi* ve *poksi* denilen ilk iki seviye sınavlar, düşük düzeyli sınavlar gibi, adayların Konfüçyüsçülük klasikleri hakkındaki bilgilerini ve yazarlık yeteneklerini ölçmeye dönüktür. Bu aşamaları geçen adaylar daha sonra son aşamaya geçerler. Son aşamaya (*chönsi*) gelindiğinde adaylar, Konfüçyüsçülük ile ilgili edindikleri teorik bilgileri siyasal problemlere uyguladıkları kompozisyon sınavlarına tabi tutulur. Her sınav döneminde az sayıda öğrenci bu aşamaya geçer. Bu aşamayı geçen adayların devletin üst kademesinde pozisyon edinmesi mümkündür. Ayrıca sınavda birinci olan aday (*changwon*) özel ödüller de kazanır (Ch'oe, 1974, s. 614; Seth, 2016, s. 145; Chan, 2018, s. 31).

Tablo 3. Munkwa Sınavları İle Alınan Memurların Sınıflandırılması (1393-1600)

Sınıflandırma	Kademe	Alınan Kişi Sayısı	Yüzdesi (%)
Kıdemli memurlar	1a-3A	1,583	36.7
Orta dereceli memurlar	3A-6B	2,295	53.3
Düşük dereceli memurlar	7A-9B	104	2.4
Belirsiz		327	7.6
Toplam		4,309	100.0

Kaynak 1: Ch'oe, Y. H. (1974). *Commoners in early Yi dynasty civil examinations An aspect of Korean social structure, 1392-1600.*, s. 612'den yazar tarafından uyarlanmıştır.

Tablo 2'de 1393 ile 1600 yılları arasında yapılan sivil hizmet sınavlarıyla (munkwa) ilgili istatistiki bilgiler gösterilmektedir. Buna göre bu dönemde toplamda 4309 kişi bu sınavlarla istihdam edilmiştir. Bunlardan 327 kişinin kıdem derecesi belirsizken, 104 kişi düşük dereceli, 2295 kişi orta dereceli, 1583 kişi de üst derece memuriyetlere atanmıştır.

5.2.2. Askeri Sınavlar (Mugwa)

⁸ Analektler, Konfüçyüsün temel öğretilerinin yer aldığı ölümünden sonra yazılan Konfüçyüsçülüğün en önemli metnidir (Wasserstrom, 2011:25)

⁹ Bu kitapların içeriği için bkz. Güç, A. (2001). Konfüçyüsçülük'te Kutsal Metinler. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi; Yıl: 2001 Cilt: 10 Sayı: 1.

Mugva denilen askeri sınavlar, askeri kademelere görevlilerin istihdamı için yapılan sınavlardır. Bu sınavlar genel olarak sivil hizmet sınavlarından daha önemsizdir. Askeri sınavlar genellikle üç yılda bir yapılmıştır. Sınav tüm yangban sınıfına ve sıradan halka (commoners) açıktır. Bununla birlikte yangban sınıfının gayri meşru çocukları veya diğer alt sınıflar (köleler vs) bu sınavlara girme hakkından mahrumdu. Askeri sınavlarda öncelikle fiziki yeterlik testleri yapılırdı. Bu testlerde başarıyla geçen adaylar askeriye ve Konfüçyüsçülük klasikleri ile ilgili teorik sınavlara tabi tutulurdu. Konfüçyüsçülük klasikleri için sivil hizmet sınavlarında olduğu gibi derinlikli ve ayrıntılı konular değil, daha ziyade temel konulardan sorular sorulurdu (Park, 2001, s. 3; Lee, Ki-baik, 2007, s. 181).

5.2.3. Muhtelif (Miscellaneous) Sınavlar (Ch'apgwā/ Japgwā/ Chapkwa)

Chapkwā denilen sınavlar farklı dört kategoride yapıldığı için “muhtelif” sınavlar olarak isimlendirilmektedir. Sivil ve askeri sınavlar dışında tercüme, tıp, hukuk ve ilahiyat ve astroloji alanlarında da çeşitli sınavlar yapılmıştır.

Tercüme sınavları dört farklı dilde yapılmıştır. Bu diller Kore'nin bulunduğu coğrafyada kendisine komşu olan medeniyetlerin dillerinde yapılan sınavlardır. Bu yönüyle oldukça işlevsel ve rasyoneldir. Adayların tabi tutulduğu yabancı diller Çince, Moğolca, Japonca ve Tunguzca (Curçen/Mançuca) dilleridir. Bu sınavlarda başarılı olanlar adaylar Tercüme Odasında (Office of Translators) görevlendirilmiştir (Nahm, 1993, s. 111).

Tıp alanında yapılan sınavlara (uigwa) denilmektedir. Bu sınavlar üç yılda bir düzenli olarak yapılmıştır. Bununla birlikte bazı zamanlarda düzensiz yapılan sınavlar da olmuştur. Toplumda hasta muayenesi için bu sınavlara girmek ve sertifika almak gibi bir zorunluluk yoktur. Bu sınavlar daha çok hanedanlık bünyesinde doktorluk yapmak için gereklidir. Bundan dolayı sınavdan seçilen aday sayısı oldukça azdır. Tıp sınavına girecek adaylar belli başlı tıp ders kitaplarını çalışmak zorundaydı. Sınavdan sonra adaylar aynı zamanda sözlü bir sınavdan da geçirdi. Adayların sorumlu olduğu kitaplardan bazıları, bir tıp ansiklopedisi (Jikjibang), Çin Yuan Hanedanı tıbbi üzerine bir kitap (Deukhyobang), Çin Song Hanedanı tıbbi üzerine bir kitap (Hwajebang), su çiçeği hakkında bir kitap (Changjinjib),obstetrik ve jinekoloji (Taesanjipyo), bitkisel ilaç (Gugeupbang), Boncho denilen genel tıp ders kitabıdır (Lee, N. H., 2015; Lee, K. L., 2015, s. 2-3).

Hukuk sınavları da yargılama ve ceza ile ilgilenen birimlerde istihdam sağlanması için yapılmıştır. Muhtelif sınavların sonuncusu ise ilahiyat ve astroloji gibi alanlarda yapılan sınavlardır. Bu sınavlardan mezun olan adaylar doğal olayların gözlenmesi, falcılık gibi konularda saray mensuplarının ihtiyaçlarını gidermek için istihdam edilmiştir (Lee, Ki-baik, 2007, s. 181; Peterson, 2009, s. 80-81).

5.2.4. Sınavların Uygulanması

Koryo hanedanlığı döneminde 958 yılından itibaren uygulanan ve 1894 yılına kadar yapılan Gwageo sınavlarında çok sayıda kişi sivil, askeri ve muhtelif alanlarda istihdam edilmiştir. Sınavlar düzenli olarak üç yılda bir (singnyeonsi) yapılmıştır. Bununla birlikte özel zamanlarda da (kralın Sungkyunkwan (akademi) ziyaretleri gibi) düzensiz yapılan sınavlar da söz konusudur.

Şekil 1. Gwageo Sınavına Giren Adaylar (Temsili)

Kaynak 2: http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2008/10/113_32184.html

Gwageo sınavları Şekil 1’de temsili olarak gösterildiği gibi açık alanda ve toplu halde yapılırdı (Seth, 2016, s. 146). Bu, sınava giren adayların, kopya ihtimaline karşı görevliler tarafından iyice arandıktan ve kimlikleri doğrulandıktan sonra küçük bir hücreye konulup hücrenin kapısı kapatıldığı Çin Keju sisteminden (Kaçer, 2017, s. 159) bu yönüyle de farklıdır.

Tablo 4. 1393-1900 Arası Sınavları Kazanan Adayların Sayısı

Yıl	Tahmini Nüfus	Dönem	Sivil sınavlardan Geçen Aday Sayısı	Askeri Sınavlardan Geçen Aday Sayısı
1393	5.6 milyon	1393-1499	1,913	3,615+
1500	9.4 milyon	1500-1599	2,386	10,980+
1600	11.7 milyon	1600-1699	2,898	40,664+
1700	14.4 milyon	1700-1799	3,628	36,393+
1800	18.4 milyon	1800-1894	3,782	37,470+
1900	17.1 milyon	-	-	-

Kaynak 3: Park, E. Y. (2001). *Military Examinations in Late Choson, 1700-1863: Elite Substratification and Non-Elite Accommodation*. *Korean Studies*, 25(1), 1-50

Tablo 4’te 1393 ile 1900 yılları arasında yapılan sivil hizmet ve askeri sınavlar ile ilgili veriler gösterilmektedir. Buna göre 1393, 1500, 1600, 1700, 1800 yılları arasında yapılan sınavlarda sivil hizmet sınavlarından yaklaşık 14.607; askeri sınavlardan 129 binden fazla aday başarılı olmuştur.

Tablo 5. Joseon (Choson) döneminde Gwageo Sistemi- Mungwa

Sınav Türü	Müfredat	Sınav Türü	Chosi (1. Kademe)	Hoesi (2. Kademe)	Jeousi (3. Kademe)
			Seçilen Aday Sayısı	Seçilen Aday Sayısı	Seçilen Aday Sayısı
Sivil Hizmet Sınavları (Mungwa)	Saengwonsi (Alt Derece)	Yerel Sınav	500	100	-
		Hanseongsi (Merkez) sınavı	200		
	Jinsasi (İkinci Derece)	Yerel Sınav	500	100	-
		Hanseongsi (Merkez) sınavı	200		
	Daegwa (Birinci Derece)	Yerel Sınav	150	33	33
		Akademi Sınavı	50		
		Merkez Sınavı	40		

Kaynak 4: Lee, Song Mu. (2004) "The Gwageo Examination System during the Goryeo and Early Joseon Periods." In Korean History: Discovery of Its Characteristics and Developments, edited by Korean National Commission for UNESCO. Elizabeth, N.J.: Hollym

Tablo 5'te Joseon (Choson) Hanedanlığı döneminde yapılan sivil hizmet sınavları gösterilmektedir. Buna göre adayların Saengwonsi ve Jinsasi derecelerini aldığı sınavlarda; Chosi denilen ilk kademe sınavlarından yerelde 500, merkezde yapılan sınavlarda ise 200 öğrenci seçilmektedir. Bu öğrencilerden ancak 100 tanesi Hoesi denilen 2. Kademe sınavlarını geçmektedir.

Adayların en son ve üst derece olan Daegwa kademini aldıkları sınavlarda ise Chosi denilen ilk kademe sınavlarından yerelde 150, akademi sınavlarında 50, merkezde yapılan sınavlarda ise 40 öğrenci seçilmektedir. Bu öğrencilerden 33 kişi Hoesi ve Jeousi denilen 2. kademe ve 3. kademe sınavlarından başarılı olmaktadır.

Tablo 6. Joseon (Choson) döneminde Gwageo Sistemi- Mugwa

Sınav Türü	Müfredat	Sınav Türü	Chosi (1. Kademe)	Hoesi (2. Kademe)	Jeousi (3. Kademe)
			Seçilen Aday Sayısı	Seçilen Aday Sayısı	Seçilen Aday Sayısı
Askeri (Mugwa)		Yerel	120	28	28
		Hullyeonwonsi	70		

Kaynak 5: Lee, Song Mu. (2004) "The Gwageo Examination System during the Goryeo and Early Joseon Periods." In Korean History: Discovery of Its Characteristics and Developments, edited by Korean National Commission for UNESCO. Elizabeth, N.J.: Hollym

Tablo 6'da Joseon (Choson) Hanedanlığı döneminde yapılan askeri sınavlar (Mugwa) gösterilmektedir. Buna göre Chosi denilen ilk kademe sınavlarından 190 öğrenci seçilmektedir. Bu öğrencilerden ancak 28 tanesi Hoesi ve Jeousi denilen 2. ve 3. kademe sınavlarını geçmektedir

Tablo 7. Joseon (Choson) döneminde Gwageo Sistemi- Chapkwa

Sınav Türü	Müfredat		Sınav Türü	Chosi (1. Kademe)	Hoesi (2. Kademe)	Jeousi (3. Kademe)
				Seçilen Aday Sayısı	Seçilen Aday Sayısı	Seçilen Aday Sayısı
Muhtelif Sınavlar (Chapkw)	Çeviri	Çince	Yerel	22	13	-
			Sayeogwonsi (Akademi)	23		
		Moğolca	Sayeogwonsi (Akademi)	4	2	-
		Japonca	Sayeogwonsi (Akademi)	4	2	-
		Mançuca	Sayeogwonsi (Akademi)	4	2	-
	Tıp (uigwa)		Hanedanlık Kutlamaları	18	9	-
	Kozmoloji	Astronomi	Gwansanggamsi	10	5	-
		Coğrafya	Gwansanggamsi	4	2	-
		İlahiyat	Gwansanggamsi	4	2	-
	Hukuk		Hyeongjosi	18	9	-

Kaynak 6: Lee, Song Mu. (2004) "The Gwageo Examination System during the Goryeo and Early Joseon Periods." In Korean History: Discovery of Its Characteristics and Developments, edited by Korean National Commission for UNESCO. Elizabeth, N.J.: Hollym

Tablo 7’de Joseon (Choson) Hanedanlığı döneminde yapılan muhtelif sınavlar (chapkwa) gösterilmektedir. Buna göre tercüme alanında yapılan sınavlarda, Çince dilinde Chosi denilen ilk kademe sınavlarını 46 kişi, bunlardan 13 tanesi de Hoesi denilen 2. Kademe sınavlarını geçmektedir. Moğolca, Japonca ve Mançuca dilleri için yapılan sınavlarda Chosi denilen ilk kademe sınavlarından 4 kişi, bunlardan da 2 kişi Hoesi denilen 2. Kademe sınavlarını geçmektedir. Bu durum Kore’nin kültürel etkileşiminin bir gereği olarak Çince’ye daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Uigwa denilen tıp sınavı ile hukuk alanındaki sınavlarda Chosi denilen ilk kademe sınavlarını 18 kişi, bunlardan da 9 tanesi Hoesi denilen 2. Kademe sınavlarını geçmektedir. Muhtelif sınavların son kategorisi içerisindeki kozmoloji alanında; Chosi denilen ilk kademe sınavlarında astronomiden 10 kişi, coğrafyadan ve ilahiyattan 4 kişi; Hoesi denilen 2. Kademe sınavlarında astronomiden 5 kişi, coğrafyadan ve ilahiyattan ise 2 kişi seçilmektedir. Saray mensupları için falcıların seçildiği astronomi sınavlarından, diğerlerine göre daha fazla kişi istihdam edildiği görülmektedir.

Koryo Hanedanlığı döneminde başlayan ve 936 yıl boyunca düzenli ve düzensiz aralıklarla uygulanan bu sınavlar 1894 yılının Temmuz ayında Joseon Hanedanlığı döneminde Kral Gojong tarafından yapılan Gabo (Kabo) Reformları¹⁰ kapsamında kaldırılmıştır.

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kamu hizmetlerine alımların liyakat esaslı olması ve yasal-ussal bürokrasi modeli modernleşmeyle birlikte yaygınlık kazanan bir olgudur. Çin’in etkisiyle Kore’de 10. yüzyıldan itibaren kamu hizmetlerine alımların sınavlarla yapılması (Gwageo) liyakat temelli bürokrasinin erken ve önemli bir örneğini oluşturmaktadır.

958 yılında başlayan ve 1894 yılında kaldırılmasına kadar 936 yıl devam eden Gwageo sınav sisteminin

¹⁰ Bu reformlar kapsamında Çin’den alınan Ay Takvimi kaldırılarak ülke genelinde Miladi Takvim kullanılmaya başlanmış, Çince yerine Korece resmi dil ilan edilmiştir (Chan, 2018: 173).

Kore medeniyetine çeşitli katkıları olmuştur. Öncelikle bu sınavlar aristokrasinin yüksek eğitilmiş bir hizmet soyluluğuna dönüşmesini sağlamıştır. Sınavlar aynı zamanda eğitim-öğretim sistemi ile bütünleşmiş, adaylar sınavlara hazırlanmak için çeşitli okullarda öğrenim görmüş, böylece zihinsel yetenek ve becerileri gelişmiştir. İkinci olarak, aristokrasinin gücünün belli oranda zayıflamasıyla birlikte merkezi yönetimi güçlenmiştir. Çünkü kralın etrafında onun gücünü sınırlayacak, ayrıcalıklar sağlamaya çalışacak güçlü bir sınıfsal yapının oluşması zorlaşmıştır. Üçüncüsü, sınavlarda standart bir işleyişin olması, sınav öncesi eğitim ve yapılan çalışmalar toplumdaki seçkinlerin kültürel olarak homojenleşmesini sağlamıştır. Adaylar aynı okullarda okumuş, aynı kitaplardan sınava hazırlık yapmış, aynı sınav sistemine muhatap olmuşlardır. Son olarak, sınav sistemi Çin kültürünün, özellikle de Konfüçyüsçülüğün yayılmasında bir kanal rolü oynaması açısından Kore tarihinde önemli bir gelişmedir. Konfüçyüsçülüğün toplumda gittikçe yerleşmesiyle toplumun konfüçyüsçüleşmesi söz konusu olmuş, bundan dolayı da Joseon hanedanlığının son dönemlerinde Budizm gittikçe zayıflamış ve Konfüçyüsçülük baskın öğreti haline gelmiştir (Seth, 2016, s. 105)

Bununla birlikte Kore'de geliştirilen sınav sistemi etkisi ve sonuçları itibarıyla Çin'den farklıdır. Altıncı yüzyıldan itibaren Çin'de uygulanan sınav sistemi kalıtsal aristokrasinin hâkimiyetini kırıp daha fazla sosyal hareketliliği sağlamış, aristokrasinin gücünde ciddi ve önemli bir azalma söz konusu olmuştur. Fakat Gwageo sisteminin teorik olarak toplumun büyük bir kesimine açık olmakla birlikte fiili olarak seçkinlerin¹¹ tekelinde bulunması, sınav dışı atama yöntemlerinin de varlığını korumaya devam etmesi nedeniyle güçlendirilmiş kalıtsal statü ve ayrıcalığı zayıflatmakla birlikte ciddi bir sınırlama getirememiştir. Özellikle yangban sınıfı üyelerinin ve çocuklarının fiili bir tekel meydana getirildiği belirtilmektedir (Seth, 2016, s. 105).

Sonuç olarak, Gwageo sınav sistemi, idari ve askeri mekanizmanın unsurlarının, mevcut otoritenin akrabaları, yakın arkadaşları ve kendine yakın tebaası arasından keyfi ve öznel olarak belirlendiği ve herhangi bir kurala bağlı olmaksızın istendiğinde görevden alındığı geleneksel toplumdaki patrimoniyal işleyişle kıyaslandığı zaman oldukça ayrık bir durumu ifade etmektedir. Benzer şekilde liyakat ve ehliyet merkezli örgütlenmenin modernleşmeyle birlikte yaygınlık kazandığı düşünüldüğünde, 10. yüzyıldan itibaren uygulanan Gwageo sistemi medeniyetler tarihi için de oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Abadan N. (1959). *Bürokrasi*, Ankara: Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Buzo, A. (2004). *The making of modern Korea*. Routledge
- Cartwright, M. (2016). Dangun. *Ancient History Encyclopedia*. Retrieved from <https://www.ancient.eu/Dangun/>
- Chan, R. K. (2018). *Korea-China Relations in History and Contemporary Implications*. Palgrave Macmillan
- Çolakoğlu, S., ve Çolakoğlu, B. E. (2008). *Kore Toplumunu, Kültürü, Siyaseti*, Ankara: Orion
- Duncan, J. B. (2000). *The origins of the Choson Dynasty*. Seattle, WA: University of Washington Press
- Eryılmaz, B. (2008). *Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime*. İstanbul: Alfa
- Grayson, J. H. (1976). Some Structural Patterns of the Royal Families of Ancient Korea, *Korea Journal* 16, no. 6 , 27–32

¹¹ Ch'oe The Civil Examinations and the Social Structure in Early Yi Dynasty Korea: 1392–1600 adlı tartışmalı çalışmasında sınavların toplumdaki bazı kölelere bile açık olduğunu iddia etmektedir (akt. Seth, 2016)

- Güç, A. (2001). Konfüçyüsçülük'te Kutsal Metinler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*; Yıl: 2001 Cilt: 10 Sayı: 1
- Han, Woo-keun (1970). *The History of Korea*. Seoul: Euel-Yoo Publishing
- Heper, M. (1973). *Modernleşme ve Bürokrasi*, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği
- Holcombe, C. (2016). *Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore*, (çev. M. Murtaza Özeren), İstanbul: Dergah Yayınları
- http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2008/10/113_32184.html
- Kaçer, M. (2017). Çin Bürokrasi Sınavları: Patrimonyal Bürokraside Rasyonel Bir Gelenek. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 145-166
- Kim, Bun Woong (1982). "Korean Bureaucracy in Historical Perspective." In Bun Woong Kim and Wha Joon Rho, eds. *Korean Public Bureaucracy: Readings*. Seoul: Kyobo Publishers, 46-62
- Kim, Taik-kyoo (1989). Civil and Military Administration: Government Structure in Pre-Modern Korea, *Senri Ethnological Studies* 25, 87–110
- Kim, J. (2012). *A history of Korea: from "Land of the Morning Calm" to states in conflict*. Indiana University Press
- Kim, K. P. (2003). *Goryeo dynasty: Korea's age of enlightenment, 918-1392* (No. 951.9). Asian Art Museum of San Francisco
- Kim, K., & Park, H. (2010). Family succession through adoption in the Chosun Dynasty. *The History of the Family*, 15(4), 443-452
- Kim, Yong-mo (1986). "Social Status and Social Class", in The National Academy of Sciences (ed.), *Introduction to Korean Studies*, Seoul: The National Academy of Sciences
- Kim, C. S. (1971). The Kolp'um system: basis for Sillan social stratification. *Journal of Korean Studies*, 1(2), 43-69
- Lee, Ki-baik, (2007). *A New History of Korea*. Translated by Edward W. Wagner, with Edward J. Shultz. Cambridge, Mass. Harvard University Press
- Lee, Ki-dong. (1980). Bureaucracy and Kolp'um System in the Middle Age of Silla. *Journal of Social Sciences and Humanities* 52: 31–58
- Lee, Song Mu. (2004) "The Gwageo Examination System during the Goryeo and Early Joseon Periods." In *Korean History: Discovery of Its Characteristics and Developments*, edited by Korean National Commission for UNESCO. Elizabeth, N.J.: Hollym
- Lee, N. H. (2015). Medical licensing examination (uigwa) and the world of the physician officers (uigwan) in Korea's Joseon Dynasty. *Journal of educational evaluation for health professions*, 12
- Lee, K. L. (2015). History of the medical licensing examination (uieop) in Korea's Goryeo Dynasty (918-1392). *Journal of educational evaluation for health professions*, 12
- Nahm, A. C. (1993). *Korea: tradition & transformation: a history of the Korean people*. Korea: Hollym
- Nahm, A. C. (1998). *Kore Tarihi ve Kültürü* (çev. Ali Rıza Balaman), İzmir: Ege Üniversitesi
- Orga, İ. (1958). *Kore*, İstanbul: Sulh Garan Matbaası
- Pak, Tong-so (1986). "Bureaucracy in Traditional Korean Society." *Introduction to Korean Studies içinde*. Seoul: The National Academy of Sciences

- Park, E. Y. (2001). Military Examinations in Late Choson, 1700-1863: Elite Substratification and Non-Elite Accommodation. *Korean Studies*, 25(1), 1-50.
- Palais, James B. (1991). *Politics and Policy in Traditional Korea*. Cambridge, Mass.: Harvard East Asian Monograph
- Peterson, M. (2009). *A Brief History of Korea*. Infobase Publishing
- Seth, M.J. (2006). *A concise history of modern Korea: From the neolithic period through the nineteenth century*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Tuğtan, M. A. (2013). *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Weber, M. (2013). *Bürokrasi ve Otorite*. Çev. H. Bahadır Akın, Ankara Adres Yayınları, 6. Baskı
- Yi, Su-gon (1986). The formation and development of Yangban Society In *Introduction to Korean Studies*. Seoul: The National Academy of Sciences, 89-112
- Yi, Tae-Jin. (2004). "Social Changes from the Late Goryeo to Early Joseon Periods." Korean National Commission for UNESCO, ed. *Korean History: Discovery of Its Characteristics and Developments içinde*. Elizabeth, N.J.: Hollym, 201-217